

Woongebieden

De gemeente Overbetuwe bestaat uit elf kernen met elk een eigen karakter. Dat is ook terug te zien in de woongebieden. Dit komt onder andere door de datum van aanleg van de woongebieden, de bevolkingssamenstelling en de locatie. Ook de hoeveelheid licht verschilt sterk per woongebied.

Openbare verlichting kan in een woongebied een belangrijke rol spelen. In woongebieden is de leefomgeving belangrijk. Deze moet prettig zijn. De nadruk ligt op sociale veiligheid en beperkt op verkeersveiligheid.

Tijdens de donkere uren bepaalt vooral de openbare verlichting het beeld op straat. Soms is er verlichting van buitenlampen en in tuinen van bewoners. Licht zorgt voor overzicht en herkenning in woongebieden.

Lichthinder

Doordat verlichting in woonwijken vaak wat dichterbij de huizen staat, is de stand en vorm van het armatuur (de kap op de paal waar de lamp in zit) belangrijk. Door de nieuwe technieken kan het licht al veel meer gericht worden, waardoor er minder lichthinder in de woning hoeft te ontstaan.

Op onderstaande foto is goed te zien dat het licht vol in de woning schijnt.

Foto: Vierwieken in Valburg; woning waar het licht in de woning schijnt.

Een kap in het armatuur kan dit verhelpen en wordt veel toegepast in de gemeente zoals onder andere op het Europlein in Elst. Zie de onderstaande foto.

Foto: Europlein in Elst waar de lamp door middel van een kap wordt afgeschermd zodat het licht niet de woningen in schijnt.

Kleur- en gezichtsherkenning

In woonwijken is sociale veiligheid belangrijk. Als er mensen op straat lopen, dan is het belangrijk dat ze van een redelijke afstand herkenbaar zijn en dat je een goede beschrijving kan geven van ze. De lichtkleur is heel bepalend voor de sociale veiligheid. Sommige oranje verlichting geeft namelijk geen goede kleur- en gezichtsherkenning. Alles lijkt rood/oranje en de echte kleuren zijn niet te zien. Zie de onderstaande foto.

Foto: Oranje sox licht, alles lijkt rood/oranje Foto: wit licht, alle kleuren zichtbaar

Voor de sociale veiligheid (gevoel van veiligheid) is dit niet wenselijk. Door de juiste lichtkleur toe te passen wordt een goede leefomgeving gecreëerd. We kiezen als gemeente daarom bijvoorbeeld voor (warm) wit licht in woongebieden.

Foto: Hoge Hofstraat in Oosterhout, woonstraat met witte verlichting voor goede kleur- en gezichtsherkenning.

Schijnveiligheid

We spreken van schijnveiligheid als er wel licht staat maar er geen sociale controle is middels weggebruikers of huizen die kijken op het weggedeelte. Het licht geeft dan schijnveiligheid.

Foto: Pad in de Sadatstraat in Zetten; geen sociale controle en het licht geeft schijnveiligheid.

Voetpaden- en achterpaden

In woongebieden zijn veel voetpaden en achter paden te vinden. Voetpaden die langs de weg liggen, maar ook veel voetpaden die tussen de wijken doorlopen. Deze worden vaak

overdag gebruikt als wandelroute en in de avond om de hond uit te laten. Vaak is er geen sociale controle in de avond. Verlichting kan dan schijnveiligheid geven.

Foto: Prins Bernhardstraat in Randwijk, een los voetpad tussen de wijken door met weinig sociale controle.

Dat speelt ook een rol bij achterpaden. Deze paden lopen achter de huizen langs. Vaak is deze verlichting niet van de gemeente, maar van woningcorporaties.

Parkeerterreinen

In de woongebieden zijn parkeerplaatsen belangrijk. Er komen steeds meer auto's in de wijken. Soms zijn de parkeerplaatsen in de straat geplaatst en soms als los terrein naast de woningen. Sommige van deze terreinen worden veel gebruikt en andere niet. Vaak staat er verlichting op deze parkeerterreinen. Zo kunnen aanwonenden zien wie er bij de auto's lopen.

Foto: Dijkgraaf in Zetten, voorbeeld van parkeerplaatsen in de woonstraat.

Foto: Stationsstraat in Valburg, voorbeeld van een parkeerterrein in een woonwijk.

Politie Keurmerk Veilig Wonen

Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) is een (vrijwillige) keurmerk. Het wordt vaak door Projectontwikkelaars aangeboden. Het bestaat uit verschillende certificaten. Zo is er het certificaat 'Beveiligde Woning'. Dit zegt wat over hang- en sluitwerk en de verlichting om het huis ed.

Maar er is ook een certificaat 'Veilige omgeving' dat onder andere wat zegt over het lichtniveau op straat. Achterpaden moeten worden verlicht en het lichtniveau op straat is soms erg hoog en past vaak niet in onze omgeving. Deze certificaten staan los van elkaar. Zonder het certificaat 'Veilige omgeving' kan er toch een korting op verzekeringspremies gegeven worden.

Integraal

Groen en verlichting spelen een belangrijke rol in onze woongebieden. Het is belangrijk dat deze op elkaar afgestemd zijn. Vaak zien we dat een lantaarnpaal in de loop der jaren helemaal tussen het groen van de bomen staat.

Foto: Zettense pad in Zetten. Lantaarnpaal verdwijnt in het groen.

Duurzaamheidsscenario's

Aan de Raad is in het kader van de duurzaamheidsambitie van de gemeente Overbetuwe een drietal scenario's voorgelegd. Versneld vervangen van minder energiezuinige verlichting, overall een telemanagementsysteem toepassen en als derde op locaties waar dat zinvol is een detectiesysteem plaatsen.

Een telemanagementsysteem is een systeem waarmee we de openbare verlichting kunnen 'managen'. Door het toevoegen van intelligentie aan een armatuur kan het licht op afstand worden bestuurd (licht feller zetten of minder fel op elk gewenst moment). Maar ook is te zien of een lamp brandt of in storing is. In Overbetuwe hebben we op enkele locaties in de gemeente zo'n systeem geïnstalleerd. Op die locaties kunnen we makkelijk het dimschema aanpassen, zien of het licht brandt en wat de oorzaak van een storing kan zijn. Deze systemen kosten best veel geld en er moet goed bekeken worden wat de meer opbrengsten zijn.

Aan een telemanagementsysteem kan een detectiesysteem 'gehangen' worden. Dit is een oog dat registreert of er verkeerdeelnemers zijn. Het licht schakelt dan aan of wordt feller als er iemand aankomt. Het licht gaat een aantal masten vooruit aan (of feller branden) en na een bepaalde periode weer langzaam uit (of minder fel branden). Hiermee kan veel energie bespaard worden omdat het licht alleen brandt (of feller is) als het nodig is. De kosten van een dergelijk systeem zijn (nog) hoog.

Beleid

Zoals al aangegeven is in woongebieden de sociale veiligheid erg belangrijk.

Uitgangspunten van de gemeente zijn:

- De juiste lichtkleur toepassen om gezichts- en kleurherkenning te hebben zoals bijvoorbeeld (warm) wit licht. Maar ook moet de kleur een prettige leefomgeving creëren.
- Bij vervanging wordt zoveel mogelijk het lichtbeeld zoals dat nu op straat is behouden, dat wil zeggen de lampen worden 1 op 1 vervangen. Het verlichtingsniveau gaat omlaag in woonwijken waar nu heel veel verlichting staat.

Foto: Vierwijken in Valburg. Woonwijk met veel licht. Bij vervanging in de toekomst wordt hier niet 1 op 1 vervangen.

- Lichthinder wordt zoveel mogelijk voorkomen door een goed afgesteld licht of een kap.

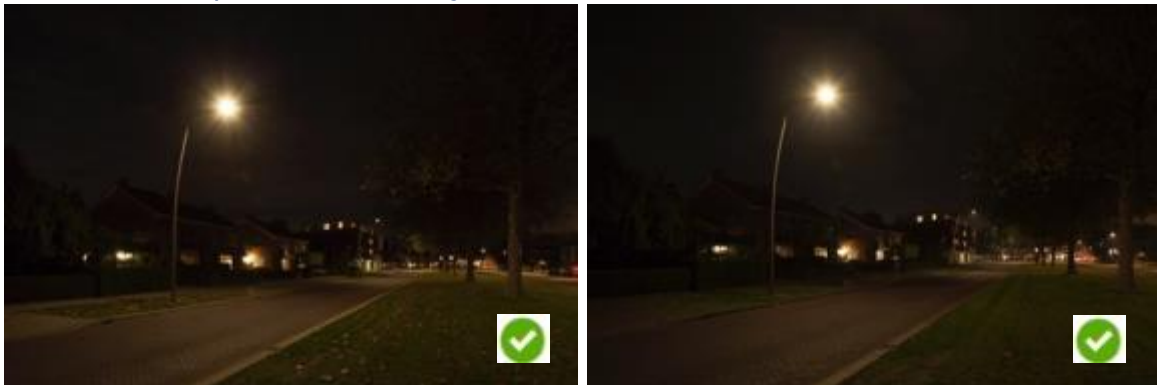
Foto: Kerklaan in Heteren, waar bewoners zelf de kap hebben afgeschermd vanwege de lichthinder.

- Schijnveiligheid wordt voorkomen door de groenvoorzieningen niet te verlichten, tenzij het echt noodzakelijk is en er geen andere mogelijkheden of andere routes zijn.
- Geen Politie Keurmerk Veilig wonen certificaat Veilige Omgeving aanhouden.
- De gemeente verlicht op maximaal 75% van de NPR13201-2017 (thans geldende richtlijn voor verlichting) qua lichtsterkte, maar in centrum- of uitgaansgebieden op maximaal 100%. We houden geen verticale verlichtingssterkte aan.
- De verdeling van het licht op de weg (gelijkmatigheid) is erg belangrijk in woongebieden. Deze proberen we zo goed mogelijk te doen. Echter het uitgangspunt is om niet meer lantaarnpalen bij te plaatsen dan er nu staat.

Foto: Fazantstraat in Driel. Het licht is gelijkmatig over de weg verdeeld zodat er geen zwarte vlekken zijn.

- Alle verlichting is gedimd zodra dit technisch mogelijk is. Per situatie wordt bekeken wat het juiste dimregime is. Eventueel is de verlichting voorzien van een telemanagementsysteem (waarmee ook zichtbaar is of er storingen zijn) of detectiesysteem. Afhankelijk van de keuze van de Raad.

Foto Van Oldenbarneveltstraat in Elst. Links brandt het licht op volle sterkte tot 19.00 uur. Buiten de spits wordt het gedimd tot 70% en in de nacht brandt het op 50% zoals op de rechter foto te zien is. Er is minder verkeer op straat, de ogen zijn gewend aan donker, minder lichthinder en we besparen energie.

- Losse voetpaden worden alleen verlicht wanneer deze ook 's avonds deel uitmaken van een doorgaande wandelroute en beschikken over voldoende sociale controle.
- Achterpaden worden niet verlicht als deze in eigendom van de gemeente zijn. Indien de achterpaden in bezit zijn van woningcorporaties, dan bepalen deze of er wel of niet licht staat. De gemeente gaat dan wel met de woningcorporaties in gesprek om te kijken of hun keuzes afgestemd kunnen worden op die van de gemeente.
- Parkeerterreinen worden voorzien van goede dimbare openbare verlichting indien deze in de donkere uren worden gebruikt. Vanuit het oogpunt van milieu, kan besloten worden de verlichting op een parkeerterrein dat niet of nauwelijks wordt gebruikt, in de donkere uren uit te zetten zodra dit technisch mogelijk is.
- Bij een herinrichting of nieuwbouw, wordt de verlichting afgestemd met de aanwezige groenvoorzieningen. Al bij het ontwerp vindt deze afstemming plaats. Bestaande knelpunten tussen de groenvoorziening en openbare verlichting moeten worden waar mogelijk opgelost. Hierbij is het uitgangspunt tegen zo laag mogelijke kosten.

Foto: Zettense pad in Zetten. Lantaarnpaal verdwijnt in het groen en dus minder licht op straat.

- Voor wat betreft de lichtbronnen die niet van de gemeente zijn (bijvoorbeeld een boom die aangelicht wordt), gaat de gemeente in gesprek met deze lichteigenaren. Door een goede afstemming wordt een prettigere leefomgeving gecreëerd.

Beleidsuitgangspunten gemeente Overbetuwe:

- Alle verlichting gedimd zodra technisch mogelijk;
- 1 op 1 vervangen tenzij nu teveel licht;
- Schijnveiligheid voorkomen;
- Niet verlichten indien deze in eigendom van de gemeente zijn;
- Geen het Politie Keurmerk Veilig Wonen certificaat Veilige Omgeving;
- Bestaande knelpunten tussen groen en verlichting waar mogelijk oplossen en afstemming met groen bij aanleg van een woongebied;
- In gesprek met andere lichtbroneigenaren als daar aanleiding toe is;
- Verlichten op maximaal 75% van de richtlijn qua lichtsterkte;
- Gelijkmatigheid zo goed mogelijk;
- Goede kleur- en gezichtsherkenning;
- Lichthinder zoveel mogelijk voorkomen;
- Afhankelijk van keuze van de Raad een telemanagementsysteem of detectiesysteem toepassen waar dit zinvol is.